Нобатгулы РЕҖЕБОВ

Оюн бир, маза ики, томаша үч… я-да бәлчиклер

Гурплы Шасувар обасының сыргын көчеси. Четки гурплы ховлы Халмырат Гапурыңкы. Онуң чагасы көп. Өйде какасының-эҗесиниң ёкдугындан пейдаланып, еди-секиз яшлы чагалары хокга гурярлар. Эзиз бирнәче узын шары чиширип, креслоның үстүнде хатара гоюп, үстүнден онуң өртгүсини япяр. Көнелишен кресло газ җайының диварына япланып гойлупдыр. Алты, Единазар болса көне галайы легенлери, мис керсенлери, бедрелери гараз демир гап-гачлары дүңдерип үстүне ийм сепйәрлер. Эзизҗик меллегиң төрүндәки товук кетегиниң гапысыны ачяр. Өвреннекли товуклар ийме топуляр. Товуклар хер чоканда дүңдерилен бош гаплар дүрли оваз эдйәр. Алты билен Единазар болса депрекдир түйдигини товукларың ийм чокандакы сесине-ритмине гошуп чалярлар. Көрпеҗе Гапурлар хезил эдип гүлүшйәрлер, шады-хоррам болярлар.

Олар билен янашык ховлудакы үзүм далбарының астында, овадан тапчаның үстүнде юкаҗык өртгини япынып Язҗемал ятыр. Ол кырка баранда болса, дийсең гөрмегей, кадды-каматы сыратлы, йөне соңкы дөвүрлер кеселбент болан зенан. Ол Халмырат Гапурың чагаларының галмагалындан, шовхуныңдан бизар болуп дикелйәр, гоңшы ховлыны сынлап:

- Беззатлар! – дийййәр. Гапдалындакы дүвүнчеги ачып дүрли-дүрли дерманлардан чыкарып, әхлисини ярым янавуч эдип агзына атяр-да, сув билен ичип гойберйәр. Ол яссыгының ашагындан памык алып ики гулагыны хем бек дыкып бейлесине өврүлип ятяр.

Сагдакы ховлуда болса эгни комбинзонлы Шамырат билен Бегхан трактор беҗерйәр. Шамырадың лакамы Бәлчик бег, ол дегишген, хенек-хокга тапмага уссат. Ол Бегханың «Беларусь» тракторыны беҗеришйәр, икиси биле ишлейәр. Шамырат арасында болса-болмаса Язҗемалың укусына зепер етирмек үчин чекич билен сандалы уряр.

Кашаң җайдан Бегханың аялы Шасолтан безенип-бесленип чыкяр. Бегхан:

- Хов, кейваны, нирәк a уградың?

- Вай, мен пакыр нирә гидейин? Огулланың оглы гуллукдан гелипдир, мен бир гөзайдыңлап гайдайын.

Бегхан сесини гаталдяр:

- Бизе чай-сувы, нахар шоры ким берсин?

Шасолтан күртдүрйәр, эмма ол ызына дөнҗек машгала дәл. Олара белет Шамырат ювашҗа:

- Бегхан, маңа байырныба аялыңа гыгырма! Хәзир мен гайдян, ене гиң ховлуда аждарха билен галҗак сенсиң! – диййәр. Гаты сес билен – Шасолтан – аркайын гидибер…

- Вай, мен тозаным ятманка гайдып гелйән. Элиңизиң-йүзүңизиң гараягыны ювянчаңыз мен палав биширип хем етишерин – ол гидйәр.

Шамырат есер йылгыряр:

- Биринҗи гезек дәл ахыры. Сизиңкиде ишләрис, соң бизиңкиде ийип-ичерис, соң ене сизиңкиде ишләрис…

Сайыл гүнорта аракесмесине гелйәр. Ол ховла салан иномаркасыны өчүрип, машындан чыкып:

- Язҗа! Язҗемал! – дийип гыгыряр, соң гатырак гыгыряр, эмма аялының пиңине-де дәл. Сайылың гөзлери хөвленйәр, онуң аялы мыдама диен ялы кесел болансоң, горкяр. Гапдалына гелип «Язҗа! Язҗемал!» дийип гаты гыгыряр. Язҗемал аркайын ятыр. Сайыл өзи билмезден «Язҗемал!» дийип часлы гыгырып аялыны гужаклаяр. Укуда ятан Язҗемал алланичикси болуп сычрап дикелйәр. Гарашылмадык вакадан тисгинен Сайыл зөвве галып әм-сәм болуп дур. Ол:

- Җанымда җан галмады!... Өленсиң өйдүпдирин! Хей бейле-де ятмак бормы?

Язҗемал җакҗаклап гүлүп ювашҗадан адамсына:

- Аялым перизат дийип гүндизиң гүни товсуп дурмак бормы? Бисырат дийсе!

Сайыл бир зат диййәр, эмма гулагы дыкык Язҗемал оны нәдип эшитсин? Ол гулагыны дыканындан бихабар гүлүп:

- Хә, асыл горкыңа лал болайдыңмы? Горкыңа дилиңи ювудайдыңмы? – җакҗаклаяр. Сайыл йөне агзыны ачып-юмуп гәвүш гайтарып дур. Язҗемал янындакы чәйнегиң гапагыны чәйнеге уруп элеврәп башлаяр:

- Вай, мен кер болупдырын-эй!... Вай, гулакларым гапылыпдыр-эй! Артып, екеже кемим керликди-дә!

Бу болан вака дүшүнип билмән дуран Сайыл:

- Лал болан болсаң болмаямы! – диййәр.

Язҗемал гөлерини хөвлендирип середип дуршуна, бирден җакҗаклап гүлүп башлаяр:

- Ай, артып дийсе, гулакларымы дыкыпдым-а…

Бу махал Халмырат Гапурың ховлысында көрпелер тәсин концерт берйәр. Товуклар дәне чокяр, көрпелер саз чаляр. Ховла гирен Халмырат Гапур билен аялы Зүбейда ховлудакы вака хайран галяр. Зүбейда адамсына ювашҗа:

- Мен саңа бәш чага боля дийдим! «Гахрыман болянчаң гидибер» диен болуп!.. Гөр-ха, буларың чагамы сениң! Энтек эмедеклэп йөренлериңем бир етишсин, Нухуң апы-тупаныны өйүнде гөркезмейәми булар! - дийип, ерде ятан чыбыгы алып

- Товуклары чүңкүнде айырҗак боляңызмы бисыратлар!

Чагалар гүсүрре өрүп, гүпүрдешип Язҗемалларың ховлусына тарап гачярлар.

Деря ялы гиң Халмырат Гапур лахлах гүлүп, пенҗегини, телпегини чыкарып дивара япланан кресло чөкйәр. Креслоның өртүнҗесиниң ашагындакы шарлар партлап ярылышып, дүрли-дүрли сес чыкаряр. Шарларың үстүнде лоңкулдап отуран адамсыны гөрүп, Зүбейде хем хош болуп гүлйәр. Халмырат Гапур:

- Хах-хах-ха, көпей огуллары атасына чекипдир! Хах-хах-ха, кейваны, бар ядавлыгым эл билен сырылып айрылан ялы болайды… Хах-хах-ха, атасына томаша бердов, гараголлар!

* * *

Халмырат Гапурың ховлусында айдымчы оглы Сырач Гапур, гелни, көрпе җигилери «гүнортанкы консерте» тайярлык гөрйәрлер. Үзүм далбарының астында оларың йөрите репетисия эдйән ери бар. Халмырат багшының әхли чагасының саздан башы чыкяр, херсиниң өз гуралы бар. Сырач Гапур:

- Гелнеҗе! Гелнеҗе, гулагыңдакы памыгы айрай, хәзир аҗайып консерте башлаяс.

Язҗемал гулагының дыкысыны дыкан борлы, әвмейәр.

- Гадырлы томашачылар! Хәзир «Огулбике» айдымыны диңләрсиңиз! Айдымың сөзүни язан - дийип, ол ювашҗа -- Мелике Гапур, сазыны язан Сырач Гапур, сазандарлык эдйәнлер Гапурлар!

Саз башланяр, Сырач микрофоны гетрип айдыма башлаяр.

*   *   *

Шамырат, Бегхан, Сайыл, Давут дагы гоңшы. Олар хәзир Давудың гиң җайында бай сачагың башында отыр. Херсиниң өңүнде уллакан окарада дограма. Ортада дүрли ишдәачарлар. Олар ишлейәрем, иййәрем. Бир меҗимәниң үстүнде келлебашаяк. Бегхан сымышлап отуршына:

- Пах-пах, Нурҗемалың эли сүйҗов! Үч окараны иемсоң, нахар гетирмесинлер, ёгсам доянымы билмән аша дүшйән!

Шамырат йылгыряр:

- Хайсы машгалада сүйҗүҗе яшалян болса, шол өйде ислендик тагам датлыдыр, шол өйде рухубелентлик, шады-хоррамлык бардыр.

Сайыл:

- Гойсана, Бәлчик бей! Кәбир аялың эли сүйҗи боляр-ов.

- Нәме дийип эли сүйҗи боляр? Себәби шол аял машгаласына болан сөйгүсини, ыхласыны, буйсанҗыны, мәхир-мухаббетини нахарына-да, өйүне-де сиңдирйәр. Өе байлык гетирип ятаның билен бай, хошвагт яшап болмаяр… Худайың берен хер гүнүни дегшип, гүлшүп, яшайшың гадрыны билип, шады-хоррам яшамага ымтылмалы!.. А биз нәдйәс? Ишден ядап гелип, чөкйәс телевизорың башына! Чай-чөрегимизи ийип-иймәнем уклап галяс…

Бегхан гең галяр:

- Эйсе нәтмели?

- Яшамалы! Чагаларыңы, аялыңы эзизлемели, гүлшүп-дегшип хенек этмели…

Давут:

- Гойсанай, Шамырат! Өйде эркек эркек болмалы! Өйде эркек хоҗайын болса, ол машгалада агзыбирлигем бардыр, абаданлыгам! Бегхан, өйде сен хоҗайынмы я Шасолтан?

Бегхан габарыляр:

- Өйде ыгтыярлы хоҗайын мен!

Шамырат есер йылгыряр:

- Өйде ыгтыярлы хоҗайын сен болсаң, менден гөрелде ал-да аялың нәме дийсе эдибергин! Дийдирмәнем эдибергин! Ёгса-да Давут ялы муртуңа тов берип, мыдама йүзүңден гар ягдырып дурмалы!.. Урмалы!..

Бегхан өр-гөкден гелйәр:

- Худайың эйҗеҗик, нашыҗа ярадан задыны уруп биз Давут ялы орта асырда яшамзок-хов!

Давут гүлйәр:

- Зато аялың орта асырда яшап йөр…

Сайыл:

- Хей аялыңам уруп бормы?

Давут хекгерйәр:

- Ким сизе шагал уран ялы увладып аялыңызы ур диййәр! Аялың гөзүниң одуны алмагың йүз усулы бар! Хах-хах-ха, о йыл, бир гөрсем, Нурҗемал мениң билен сенсирешип депәме чыкҗак болуп баряр. Шол арада-да Мирап махлук геләймезми! Гөрениңиз Мирап, мынны-мынны эдип йүрегиме дүшүп баряр. Поссунлыны урсаң яlаңач горкар дийленини эдип, ур-а шундан Мирабы! Ичине чөв, дашына чөв! Элгараз, Мирабы уршумы гөрүп, эҗем пакыр өзүнден гитди, Нурҗемал алты айлап сакав болды!

- Ондан бәри он-онбәш йыл гечендир, йөне шиндем гөзүмиң агыны агдарып, гарасыны дүңдерсем Нурҗемал сазанаклаберйәр.

Сайыл гүлйәр:

- Давутҗан, Мирабы гелнеҗең янында-да бир уруп бер!

Шамырат гөз астындан Бегханы сынлаяр. Мирабы уруп хелейиңи горкузып, гөзүниң одуны алмак пикири оңа яраяр.

Шамырат шады-хоррам халда чын гөрнүше гечйәр:

- Сайыл кака, мен Язҗемал гелнеҗемиң әхли кеселини оптом сатын алян! Кесибер бахаңы!

Давут өр-гөкден гелйәр:

- Хов-хов, кесели, дерди-беланы сатын алып болянмыдыр?

- Агалы дава-җенҗели сатын аланда мен җан ялы гелнеҗемиң кеселлерини сатын алманмы?

Сайыл йылгыряр:

- Сен еңңенде нәче кесел барыны бир билйәмиң?! Язҗемалда энтек лукманчылык ылмының билмейән кеселлериниңем гиден сүриси бар!

- Сайыл кака, өз кеселиңем, ата-бабаңдан мирас галан кеселлерем гош-да айт, ломай бахасыны!

Сайыл йылгыряр:

- Ай, җан иним, биз бир сөвда билмез обалы, өзүң баха кес-дә, өзүң алыберсене!

- Сен Ыссамбыла билет алмага хачан гидйәң?

- Эртир. Адамлар Ашгабада гидермен болсаңыз, ирден гидйән, алып гитҗек! Ыссамбылда өрән гүйчли экстрасенс, парапсихолог, гудратлы лукман бар дийип гелнеҗең эшидипдир…

- Сен эртир Ашгабада билет алмага гидйәң, агшамлыгам билет ёк экени дийип, етип гелйәң себәби эртир дәл, биригүнден башлап еңңемде екеҗе кесел галайса, багы өвеҗими өлдүрип сизе зыяпат берйән! Еңңем тут ялы сагалып гитсе, зыяпаты сен берерсиң Сайыл кака!

Давудың гахары гелйәр:

- Сен нәме Худаймы?

- Мен Шамырат! Лакамымам айдайынмы? Эгер Язҗемал еңңемиң гутулҗагына ынанмаян болсаң, сенем җедел эт!
Давут:

- Сен бейле зор болян болсаң, обамызы Сырач Гапурың шаңңы сесинден халас эт!

- Гүррүңи ёк! Биригүн айың нәчеси? Йигриминҗи май! Йигрими биринҗи майдан башлап Язҗемал еңңем әхли кеселинден ачылып гидйәр, отуз биринҗи майдан башлап Сырач Гапурың шаңңы сесини пул берибем эшдип билмерсиңиз!

Адамлар бири-бирине бакып мөлеришйәрлер.

*   *   *

Сайыл узын гиҗе юван иномаркасыны мүнүп даң билен Ашгабада уграяр. Аялы оны ууградып дуршуна узын ресепти берйәр. Сайыл аялы билен хошлашып ховлудан чыкып, ёла дүшйәр.

*   *   *

Халмырат уссаның ховлысының дервезеси ачык галыпдыр. Хайсыдыр бир гоңшың гечилери ховла гирипдир. Ховлыда гечилер билен огланларың депрекчи товуклары, хоразлары ага-яна гезип йөрлер. Өйден чыкан Единазар дел гечилери гөрүп, илки сүмүгини, соңра балагыны чекип, саг голуны депесинде айландырып, американ индейлериниң сөвеш гулгуласыны гыгырып мүнйәр гечилериң өкҗесине! Онуң сесинден эйменен гечилер билен

бирнәче товук хем гык-ваклашып дервезеден атылып чыкяр. Товукларың бири-икиси алҗырап ёл билен батлы гелйән жигулиниң астына дүшйәр. Машын сакланяр. Паҗыгалы ваканы гөрен Единазар дуран еринден йүз сегсен градус өврүлип, өйлерине юмлукяр.

Сүрүҗи йүзүни ак там эдип, машындан чыкып, басдыран товугының бир аягындан тутуп гөтерйәр. Ол аңырдан гелйән огланҗыга:

- Эй, огланҗык, бу товук сизиңкими? – дийип, гөркезйәр.

Өзүне огланҗык дийленини гаты гөрен Алты чыны билен товугы сынлаяр, чыны билен :

- Бизде булар ялы япбашык товук болмаз! – диййәр.

Сүрүҗи оңа бир затлар диййәр, номерини гөркезйәр.

*   *   *

Бу махал Язҗемал дүрли-дүрли дерман гапларың херсинден бирини алып бир ере үйшүрип отыр. Япбашык товугың бир аягындан гөтерип, Алты гапыдан гирйәр. Язҗемал овуҗыны долдурып әхли дерманы атяр-да, кәсесиндәки сован чай билен ичип гойберйәр.

- Язҗемал эҗе би сизиң малыңызмы?

- Вай, о җанавере нәм болды?

- Ёл херекетиниң дүзгүнини өвренмесе болҗагыдыр-да!

- Басдыран адамың машынының номерини белледиңми?

- Белледим, йөне… ядымдан чыкарайдым-да…

- Оңармансың! Оңармансың! Обаның ичинде өңатлы болуп йөрен дейюс алмытыны алса говы!

- Мен сүрүҗини танаян…

Язҗемал товугың хер тарапындан сынлаяр, товук ятагына середйәр. Товугың болҗагы болупдыр. Ол:

- Алтыҗан, буҗагаз товук Алабайыңкы!

Алты йылгыряр:

- Саг бол, Язҗемал эҗе, менем шейледир өйдйәдим…

*   *   *

Обаның овадан көчеси. Аңырдан Шамырат, Бегхан, Давут дагы гелйәр. Шамырат кинаялы йылгырып, дил дүвүшижилериң әхеңинде олара бир затлары дүшүндирйәр. Шамырат тәзе пирим этҗек боляр.

*   *   *

Халмырат багшының ховлусында Алты билен Единазар он-онбәш чаганы сетеран отурдып, олара тәсин томаша гөркезмәге башлаяр. Бейик үзүм далбарының үстүне кесе басылан узын хем ёгын турбаларың дөрдүсиниң үстүнден узын кендир урган гечирилипдир. Кендириң ере етип дуран бир уҗуна даңлан көне гуш капасасының ичинде пишик отыр. Пишигиң ады Мырмырхан. Гуш капасасының гапысы килкленен, ичиндәки пишик бенди. Дөрт-бәш метр бейледе йүпүң икинҗи уҗы адам бойы ёкарда. Алты шол кендир йүпүң уҗуна товугың бир будуны даңыпдыр. Товук буды хол ёкарда, ашакда гыллыгыны акдырып Алабай оңа ымсыняр. Буды ыкҗам даңан Алты итине:

- Алабай, авыңы гап! – дийип, буйрук берйәр.

Тәзеҗе товук будуна тамакин Алабай товсуп уряр азыны. Кендир йүп турбаларың үстүнден сырыгып, пишикли капаса асмана зыңылып гидйәр. Алабай ики аягы билен товук будуны ере басып ийип башлаяр, йөне адам бойы ёкарда халлан атып дуран пишикли капасаның аграмына буды сыпдыряр. Капасада отуран пишик патлап ашак гачяр, товугың буды ёкарык гидйәр. Пишик эймен-эйменч мавлаяр. Хатара отуран томашачылар-чагалар җыкырдашып гүлүшйәрлер.

Тапчанда отуран Шасолтан билен Язҗемал сеңриклерини йыгрып олара середйәр. Язҗемал:

- А гыз, өе гирәймесек Халмырат багшының сүлсады бизе маза бермез!

- Ай, буҗагазлара чыдап боля-ла, ынха агшам Рач Гапур увламага башлар!

Чагалар Алты билен Единазарың «ит-пишик» атлы оюнына вакырдашып гүлүшип томаша эдйәрлер.

Язҗемал билен Шасолтан термосдакы чайы, меҗимәни гөтерип кашаң җая гирйәрлер. Халмырат багшының ховлусында «ит-пишик» ойны довам эдйәр.

Бегхан гелйәр, Сайылың ховлусының өңүнде пикир эдип дуряр. Шол махал дервезеден эли җүйҗе хоразлы Шасолтан чыкяр. Ол адамсына:

- Ме, мунуң дамагыны чалып бер! – дийип, пычак билен хоразы узадяр, дараклыгына галып адамсының агзыны ысгаяр.

- Ол артыпдан ичен-ә дәлсиң-дә!

Бегҗан ичякгыч лах-лах гүлйәр:

- Ол артыпдан ичирйән галдымы? Хер ким байлык дийип харс уруп халлан атяр. Язҗемалың ягдайы ничик?

- Гарып җүйҗе иййән болса я җүйҗе кеселдир, я гарып…

Бегхан «тапдың гарыбы» дийип хүңүрдәп дервезеден чыкяр, дессине-де келлесиз хоразың ганыны саркдырып ызына гирйәр. Шасолтаның гөзи мөлерйәр:

- Гыйв, дамагыны чалмакаң, догасыны бир окадыңмы?

- Төвиринем этдим – дийип, ол кашаң җая гирйәр. Бай мебелли отагларың биринде телевизора середип, ах-вахлап Язҗемал отыр.

- Гоңшы, салавмалэйким…

- Бегхан, гургунмың?... Ичиң-дашың, хемме гургунчылыкмы?... Вах, гоңшы мениң халымы сора-да!

- Халың ничик, гоңшы?

- Вах, сен сорама, менем айтмайын – дийип, Язҗемал зейренип уграяр. Бегханың пиңине дәл, ол:

- Хош, ягдайыңы сорамадыгым… - дийип, телевизора үнс берйәр. Язҗемал хайран галяр, ол гөзүни-гашыны чытып:

- Тоба…, тоба – диййәр. Бегхан:

- Язҗемал, Сайыл Марыдан гелмедими?

- Сайыл Ашгабада гитди… Ыссамбыла билет алмага…

Бегхан хамана гең зады эшиден ялы мөлерйәр:

- Ашгабада гитди?... Мен оны Теҗениң базарының янындан гечип барярка гөрдүм. Гушлуклар.

- Вай, Ашгабада гиден Сайыл Теҗенде нәм ишләп йөр?

- Мен нәбилейин? Гыгырыдып-багырдып сигнал бердим, эшитмеди…

Язҗемал гөзлерини мөлердип:

- Сен башга бири билен булашдырян болайма?

- Мен булашдырарынмы? Мен Сайылың машыны сесинден танаян, түссесинден танаян!

Язҗемалың гөвни иңкисе гитди…

Җүйҗе хоразың этини табага салан Шасолтан өе гирйәр… Халмырат багшының ховлусында «ит-пишик» ойны довам эдйәр…

*   *   *

Агшамара. Көчәниң бейле четинде чынарың ашагында дуран Шамырат билен Давут Сайылың машыныны назары билен уградярлар. Сайыл дервезәни ачып машыны ховлысына саляр. Шамырат:

- Бар, инди өвредишим ялы эдибер – дийип йылгыряр.

Язҗемал диванда гышарып телевизор гөрүп ятыр. Ол Сайылың геленини билип хасам халымсырап башлаяр. Сайыл:

- Язҗемал, халың ничик?

- Энтегем өлеңокмы дийип сора? – Ганбасышы өлчейән гуралы оңа узадяр. – Артып, сувда кәди мүнен ялы. Ирден басышым 150-100 – ди, яңы өлчедим велин, 220-140. Вах-вах, ширин җаным-эй!... Худаям бир ерде дерди-беласы болса, депәмден эңтерип ятыр! Билит алдыңмы?

- Бу ая билит ёк экен, индики ая адымызы яздырып гайтдым…

- Ыссамбыла билит ёкмышмы? – Язҗемал өр-гөкден гелйәр, ынанмаяр.

Өе ала-гох болуп Давут гирйәр:

- Гелнеҗе, саг-аман отуранмысың?... Худая шүкүр, менем саг-аман гезип йөрүн! Хав Сайыл кака, шәхерде ёл гуллугының инспекторы сени нәме дийип сакладай?

- Ай, бир имансыз яш оглан, йүзүме середип гызылда гечдиң дийип дур, йүзем гызаранок.

- Ашгабат номурың билен Марының автоинспекторларына дагы өзүни саклатдырып йөрмезлер! Саларың башлыгы обадашымыз ахыры! Мен Халмәммет Гоҗугың агасы дийәймелидир!

- Мени Ашгабадың автоинспекторы сакладов!

- Марыда Ашгабадың инспекторы нәме ишләп йөр?

Язҗемал оларың гүррүңлерине гөзлерини хөвлендирип отыр.

- Мары нирeден гелдай бу ара? Мен Ашгабада гитдим-ов Ыссамбыла билит алмага!

- Ашгабада гитдим? Онда сен Марының Гөкҗе базарының янында нәм ишләп йөрдүң?

- Ким?

- Сен!

- Мен саңа Ашгабада гитдим дийип дурун!

- Вәх, сен Ашгабада гидипсиң, менем саңа Марыда душян… Язҗемалың ичинде мелгун ояняр, ол Давуда:

- Сайыл Ашгабада дийип гидйәр, йөне Алланың гудраты биленем Марыдан чыкяр!... Марыда-да Ыссамбылда билет сатылмаян экен… Бары дүшнүкли…

*　　　　　*　　　　　*

Бегхан «Беларусь» трактырыны варладып, гелшине ачык дервезеден гирип ховла салып, моторыны өчүрйәр. Шасолтан:

- Гыйв, нирелерде отлап-сувлап йөрсүң?

Үмүш-тамышдан гүнортана ченли күлте уруп, ядап гелен Бегханың гахары гелйәр:

- Ыссамбыла сейил-сейран эдип гелдим! Мекге-мединә хаҗ эдип гелдим! Акмак, шу трактор билен нирә гидилйәндир?!

Шасолтан ики элини быкынына урды, ол тутлушыга тайяр дийдигиди:

- Эртирден бәри ызыңдан еди чапар гелди! Мүлкүңе сув нобаты етипдир! Ханха, сув нобатыңам алдырдың!

- Сен гидәгеде мүлки сува якаянда сырчаң сынҗак болуп дурмы?

Шасолтан өр-гөкден гелйәр.

- Менми?

- Иллең хелейи мүлкүниң сувунам тутуп йөр, отагынам отап йөр…

- Мүлк герек болса экерсиңем, тикерсиңем, хасылыңы чекерсиңем!

Бегханың гахар горханасына от дүшди, Шасолтанам гаты гиденини билди, дессине найынҗар хеңе гечип, эркек өлдүрен түкеззибанына тутды:

- Мен шунча малы ташлап мүлке гитмелими? Бу маллара ким серетмели? Бу маллар сениң мүлкүңден аз гирдеҗи салямы?

Бегхан:

- Сениң әриңи тутуш оба сылаяр! Сениң әриңден мен-мен диен эркеклер горкяр! Сен болса хекеме чыкан хекге ялы болуп

әриңе җабҗынып дурсуң-ла, харам!… Дессине тракторы юв, гелиналыҗы гитҗек «Лимузин» ялы ловурдат!

Шасолтаның багтына шол пурсат Мирап геләйди. Муңа Бегхан чаксыз бегенди. Ол Давудың эдиши ялы Мирабы уруп, аялыны горкузмагы мүвесса билди. Бу затлардан бихабар Мирап:

- Бегхан, салавмалейким! Әл, эртирден бәри тапдырмадың-ов! Ниҗе оглан угратдым, өзүм гелип гитдим. Сениң сув нобатың етди, сенем ёк! Онсоң сувы өз мүлкүме совайдым…

Бегхан буз үстүнден тозан арап уграды:

- Бегхан өлүпдир дийип эшитдиңми? Я Бегханы башга планетадан геленлер алып гидипдир дийип эшитдиңми? Мениң сув нобатымы алып, сениң энең гызмы, харамзада!

Мирап гарашылмадык галмагала шок болды:

- Хов-хов, Бегхан! Дәлигөҗеле ийдиңми? Сен маңа харамзада дийип дурсуң-ла! Мен харамзадамыдырын?

- Вей, сен харамзададыгыңам билеңокмы! Ит оглы! – Бегхан гелшине Мираба эл салды, Мирап аңк-таңк болуп гөтинҗекледи, урушдан гачмага сынанды, муңа кейпи гөтерилен Бегхан аялының гөзүниң одуны алмак максады билен, Мирабың чем гелен ерине сугшурып башлады.

Шасолтан эллерини херекетлендирип «ур, елме, пачагыны пытрат!» - дийип әриниң мечевини етирип башлады.

Юмруклар җанына дегип башлан Мирабам топулды Бегханың үстүне. Шасолтан, «ур, мейди, сүс сүссеги!» - дийип, хешелле какярды.

Камера уршы гөркезмән, диңе Шасолтаны гөркезйәр. Мирап уранда ол «дат етиң әрими өлдүрди!» дийип гыгыряр, Бегхан уранда «Ичине чөв, депгиле!» дийип гыгыряр.

Шасолтан «дат, бидат, етиң, әрими өлдүрди!» - дийип ховлының ичинде чарп уруп гыгырярды. Гелип етәйҗек гоңшусы Язҗемалды, олам гулагы памыклы аркайын уклап ятырды.

Мирап Бегханы уруп, үст-башыны дүзедип:

- Гелин, гүнә менде дәлдир! Уршы өзи башлады, өзи! – дийип гитди.

Бегхан еринден турмага меҗалсыз ятырды, Шасолтан шеррайлык эдип гыгырярды. Шейдип Шамырат билен Давудың хилесине чолашан Бегхан «аялына гөз гөркезди!»

*   *   *

Халмырат Гапурың ховлусы. Рач Гапур болмага ымтылян Сырач Гапур кепҗебашың келлеси ялы микрофоны гемирәйҗек болуп айдыма зовлаяр. Бейлеки Гапурлар дүрли саз гуралларда саз чалярлар. Гиден бир башагайлык. Айдым тамам боланда Шамырат баряр. Ол Сыраҗа, көрпе сазандарлара чынлакай хормат гоюп саламлашяр. Камера олара голайлаяр.

- Сырачҗан! Аҗайып сесиң бар! Гележекде сен Раҗ Гапурданам бейик адамчы болуп етишерсиң. Сени юрдуң дүрли ерлеринден гелип тоюна чагырарлар.

Сырач Гапур хашлаяр:

- Айдымы говы айдяң диййән кән, йөне тоюна чагырян ёк-да…

- Онуң себәбини билмейәмиң? - Сырач келлесини ыраяр. – Сениң өрән говы айдымларың бар, йөне… йөне гиже-гүндиз репетисия эдип, обаны шол айдымларың билен гандырярсың! Сен репетисияңы өйүңдежик эт, нәдерсиң, той үстүне тоя чагырсалар.

Шамырадың пикири Сыраҗа яраяр, ол Шамырада халасгәр хөкмүнде середйәр.

- Индики айда оглум Перманҗан гуллугыны гутарып гелйәр. Гуллук тоюна сен баркаң, мен башга обадан айдымчы чагырынмы?... Гүйзде өерип, той берҗек, онам сен совуп берерсиң!

- Агам, мен ики тоюңам муггуна совуп берйән!

Шамырат саг голуны гөтерйәр:

- Ёк, ёк! Мен саңа ики тоюмда хем башга ерлерден чагырылян айдымчыларың нырхыны берерин! Өз обадашымы сылап билмесем, менден адам бормы? Репетисия эдибер, гүйзе ченли үч ай бар, үч айда ики тоюң менден!

Сырач Гапурың гөзлеринден шатлык учганаклары учуп, ол ганат яйып башлаяр.

Шамырат гидйәр. Гапурлар сазлы саз гуралыны алып өйлерине эңйәр…

*   *   *

Гөчгүнли, гүйчли саз өйи гөчүрәйҗек боляр. Гахар-газапдан җынсы үйтгән Язҗемал ики эли билен сачларыны пенҗеләп,

сачыны, гулагы-пулагы билен гопарып зыңаярлы гөрүнйәр. Ол өз үстүне топулар өйдүп, овзахы гөтерилен Сайыл гөтинлейәр, бир затлар дийип аялыны көшешдирҗек боляр, эмма сөзлер агзындан гачып дур. Буфедиң үстүнде ювлуп гоюлан көп гап-гачлар миндерленип дур. Язҗемал олары алып, Сайыла айларлы гөрүнйәр. Эмма занды асыллы Язҗемал тарелкалары еке екеден ере уруп башлаяр. Хер тарелка дөвленде Сайыл зиңкилдейәр. Гох-галмагал… гыкылык асмана гөтерилйәр, эмма саз эшитдиренок.

Җая йылгырып Шамырат гирйәр, ол икисини сынлап киная билен:

- Гыгырышыңызмы?... Урушяңызмы?... Берекелла, гыгырышың, багыршың, гараз дүнйәниң хезилини гөрүп яшайман!

Язҗемал азаҗык өзүни дүрсейәр, Сайыл арка тапыняр. Язҗемал:

- Йүвүрҗим, йүвүрҗим, агаңың гайрып йөрен пислигине серет! Онуң аялы энтек өлүп етишенок, ол болса эййәм сизе тәзе гелнеҗе тапып йөр! Вай, вай, Аллаҗан-эй, би гәби азан халал оҗагыны юмурып, харам билен чөрңешип йөр!

Есер-есер йылгырып Шамырат хешелле какяр:

- Сайыл кака! Бех-хе, тәзе гелнеҗемиз ким-әй?

- Ким бор? Хол докуз әрден галып, онунҗыны агтарып йөрен тула нәме?

- Бәх, докуз әрден галан тула боланда ким боля-ка?

- Хол өңңүйыл, обамызда бирки ай ишләп ковлуп гиден айырха нәме? Анха, шол Марыда яшаямыш?

- Вай, ол Огулла дулмы?

- Мениң оҗагымда адыны бир тутма айярың!... Эй, Алла, эй Алла, мунуң тапып йөрен айырхасаны бир бакың-а!

- Гойсана еңңе… Муның төхмет боля!

Арка тапынан Сайыл:

- Элбетде, төхмет! Хей, мен…

- О нәхили төхметмиш?! Гиҗәниң гиҗеси дүшүргәп-хушургап «Оля-лап» чыкяң!

Шамырат чыклакай гөрнүше гирйәр:

- Еңңеҗан, муның төхмет! Төхмет! Иле төхмет атаның довзахда койкасы тайяр дур.

- Мен төхмет атарынмы? Ысргап гөр, мунуң үстүнден о харам туланың ысы аңк уряр!

Шамырат хас чынлакай гөрнүше гечйәр:

- Еңңежан, Шамырат хиле-пирим, пыррылдак гуряр дийип эшиденсиң, Шамырат ялан сөзләпдир дийип эшиден дәлсиң, индем эшитмерсиң! Йөне бу айдып дуран кепиң төхмет!

- Харамы агаңың аркасыны алҗак болма! Хакыкат шол, хакыкат!

- Еңңежан, Сайыл какам, ол туланы өтен йыл зыңды! Өтен йыл!

- Онда Мара нәме үчин гатнаямыш? Хә, нәме дийип Мара гидйәр?

- Ай, еңңежан, мен оны саңа айдып акмакмы? Мен җан ялы агамың гүнүни булап самсыкмы? – дийип Шамырат өйден чыкып гидйәр. Язҗемалың җынсы үйтгәп, гөзлери петрейәр…

* * *

Сайыл келлесини тутуп креслода отыр. Язҗемал өйүң ичинде ики яна йөрәп зейренйәр.

- Сайыл, Сайыл, икимиз еди йыл халашдык, еди йыл бирек-бирегиң дидарына зар болуп гездик. Ханха, маңа багшылап язан шыгырлаң тутуш бир чемодан болуп ятыр. Мен шу өмрүме безенен болсам, Сайылың гөвнүни җошдурайын дийип безендим, говы гейим сатын алан болсам, Сайылың йүрегини эрсдирейин дийип алындым… Артып бир кеселе учрайманмы? Сен мениң әхли сөйгиме, вепама, ыхласыма гара чекип, кырк йылкы азабымы бир айырха харама чалышдың.

Сайыл атылып туряр, ики эллерини херекетлендирип:

- Ынанай-хов, Худайҗан кессин, мен Ашгабада гитдим! – диййәр.

Өе дымышлык аралашяр, дымышлыгы сагадың сеси тисгиндирйәр. Язҗемал:

- Хәзир мен кырк түйсли зенан болуп алныңдан гечейин, сен шол кырк түйсли зенаның хайсы гөвнүңе яраса сайла, мен шондан соң шол хили зенан боларын! Диңе сениң халаян зенаның болуп яшарын!

Язҗемал ички җая гирип гидйәр, Сайыл агыр хашлаяр. Ол:

- Инди би мени дәлиретмән гоймаз!

*   *   *

Саз түвелейләп башлаяр, гапы ачыляр. Ички җайдан он секизинҗи асырда Францияның Королының Мелике аялы ялы көне европа бичүвинде гейнен Язҗемал чыкяр. Онуң тенечириң ганаты ялы юкажык матадан геен көйнегиниң били екеҗе гысым, олам зүннар гушаклы. Инче билден ашагы болса тавус гушуң сагрысы ялы хованып дур, көйнегиниң арт этеги хол ызда сүйренип гелйәр. Язҗемалың ялпылдап дуран сачы, депесине чугдамланыпдыр, оңа-да шугла салып дуран җыга гейдирилипдир. Язҗемал саг голундакы эйҗеҗик елпеваҗы билен йүзүни елпейәр, бармаклары гөвхер йүзүкли. Аңк болуп галан Сайыл сыгыранынам дуйман галяр. Язҗемал оңа сеңригини йыгыряр:

- Гөрсең, Язҗемал сыкылыклап сын кылып отурмалы меликедир!

- Язҗемалым! Язҗемалҗаным, маңа шу кешбиң боляр.

- Хех-хех-хе! – улумсы гүлйәр – Сениң ялыны мен көшгүмде гул эдибем сакламаян.

Ол мода гөркезйән зенанлар ялы сагрысына бат берип, важып халда йөрәп ене ички җая гирип гидйәр. Сайыл ики-бака йөрәп дашындан ойланяр:

- Догрудан-да, Худайым маңа гөвхер шамчыраг берен экен-ов! Мен онуң гадырыны билмән йөрен экеним-ов!

Яңадан гөчгүнли саз башлаяр, ички җайдан безенип-бесленип Язҗемал чыкяр. Язҗемал бу гезек орта асыр гүндогар ша гызлары ялы безенипдир. Ики гөвсүниң үстүнден өрүлип гойберилен ёгын шамарлары дызынданам гечип, овсуняр. Геен гейимлери зер-зербап, башындакы тылла гупбасының томагасына тавус гушларының елеклери гоюлыпдыр. Ол хакыкатдан Язҗемала дәл-де, шадессандан чыкып гелен Агаюнус перә меңзейәр. Сайыл аңк болуп, ене сыкылыкланыны дуйман галяр. Язҗемал айнап:

- Ханы, сынла Сайыл, мен саңа мынасыпмы?

Сайыл сынлап «җук» - диййәр, өзем оңа хайран галяр.

- Сайыл, Сайыл, тарыхың довамында мениң билен деңлешип билҗек екеҗе перизат бардыр! Агаюнус пери! Сынла, мен Гөроглы бег ялы герчек йигиде, ша йигиде, шазада йигиде мынасып халыма сени сөйдүм, а сен мени агладып, кимлер билен чөрңешип йөрсүң?!

* * *

Шасолтан жаныгып Язҗемал геп дүшүндирйәр.

- Язҗа, би ексурунлара оюн-хенек герек, томаша герек. Сайыл гөргүлиниң Ашгабада гиденем чын! Сайыл сениң одуң билен гирип, күлүң билен чыкып йөр! Хей перишде ялы Сайыл саңа бивепалык эдерми? Хей Сайыл халалындан башга хатына габак галдырмы?

Язҗемал есер йылгыряр, Шасолтана дикан бакып:

- Эркек эшекдир дийип эшидипмидиң?... Кендир билен даңямың, зынҗыр билен даңямың, ногта салып, душак урямың?... Энтек гачып, илиң мүлкүне гирип агзы тагам тапманка урмалыдыр. Эпенди гөлеси гачанда нәдйәр? Даңылгы дуран гөлесини уряндыр!

- Вай, сен Сайылың бивепалык эденине ынанаңокмы?

- Хей, мен Сайыл ялы йигидиме бивепалык этдирдеринми? – гүлйәр – Алланәме бахана болайды, мен оны бир заманлар өлүп, җеннете баранда-да гыз-гелине серетмез ялы эдейин!

Шасолтан башыны яйкап йылгыряр. Олар гүлүшйәрлер.

* * *

Гиҗе чырасы янып дур. Уллакан ики адамлык ятылян чарпая бош. Ерде дүшек салнып Язҗемал бир ерде ятыр, Сайыл гапының агзына голай ерде ятыр. Язҗемал илки бир, соң икинҗи гөзүни ачып адамсыны сынлаяр. Сайыл чалаҗа мырлап сүйҗи укыда ятыр. Язҗемал диварда асылан халылары, оларың үстүнде ерлешдирилен гылыч билен галканы сынлаяр, соңра онуң назары икинҗи халының үстүнден асылан дүрре гамчы билен ханҗарда сакланяр.

Язҗемал есер йылгыряр. Ол пишик басышыны эдип гамчыны аляр, адамсының янына баряр. Гамчыны депесинде гөтерип, «вай!» дийип чиркинден чиркин гыгырып, гамчысыны адамсына дегмез ялы эдип шарпылдадып уряр. Алланичикси болуп, зәхреси ярылып еринден галан Сайыл келлесини тутяр, Язҗемалың гөзи юмук, ол гамчыны адамсындан сова салып гыкылап, өйүң ичинде айланып, хованы гамчылаяр. Дилден галан Сайыл гөзлерини хөвлендирип, онуң ызындан ылгап, аялыны гуҗаклап өзүне дөндүрйәр. Язҗемал болса «Вай, мелгун! Вай, иблис!» дийип шеррайдан шеррай гыгыряр.

- Язҗа! Язҗемал, саңа нәм болды? Басыргандыңмы? Дүйшүргедиңми?

Язҗемал гөзлерини мөлердип адамсына горка середйәр:

- Вай, Сайыл! Ханы Иблис? Мелгун? – дийип адамсының келлесини сыпалап, эллешдирип гөрйәр.

- О нәхили иблис? Дур, мен саңа сув берейин!

Сайыл графиндан сув әберйәр, Язҗемал ичип өзүни дүрсейәр, ол креслода отуршына соҗаяр.

- Дүйш гөрдүңми Язҗа?

- Билемок… дүйшүмми… хушуммы… бир серетсем сениң ериңде горкунч бела ятыр! Шахлары шуң ялы! – дийип, ики голуны говалдып ёкарык гөтерйәр – Келләңе дерегем эшегиң келлеси.

Сайыл башыны яйкап:

- Эшегиң келлеси диениң хакыкат! Эгер менде эшегиң келлеси болмадык болса… - дийип, ол хайсыдыр бир заманда Язҗемала эден бивепалыгыны айтҗак боляр, хер хал сакланяр.

*   *   *

Гиҗе. Асмандакы балкылдашып дуран йылдызлар дамаярлы гөрүнйәр. Кетекдәки хораз чапак чалян ялы ганатларыны какып, бойнуны үзере гетирип гыгыряр. Гоңшы ховлудакы хоразлар онуң сесини алып гөтерйәрлер.

*   *   *

Гиҗе чырасы янып дур. Язҗемал илки бир, соңра икинҗи гөзүни ачып адамсыны сынлаяр. Сайыл даңданың сүйҗи укысындан ганып, йылгырып ятыр. Гуҗагында гамчы.

Язҗемал пишик басышыны эдип гелйәр. Ол ене йүрекяргынч сеси билен җаҗайлап голундакы оклав билен чәйнеги уруп гыгыряр. Йүреги ярылып зөвве туран Сайыл оклавдан горанып келлесини тутяр. Язҗемал «Вай, иблис! Вай, мелгун!» - дийип, җайда хованы оклавлап йөр. Адамсы оны гуҗаклап креслода отурдяр, сув берйәр. Язҗемал сув ичип өзүни дүрсемәниң деригине гөзлерини хөвлендирип гөтинләп гапа уграяр. Сайыл:

- Язҗа, нирәк?

- Шасолтанлара…

- Шасолтанлар бормы гиҗәң ярында!

Сайыл оны саклаҗак боляр, Шасолтан гөзлерини хөвлендирип оклавыны гөтерйәр:

- Гелме голайыма!.. Сен …ятдыгың иблисе өврүлйәң!... Арваха өврүлйәң!... Горкян…

- Язҗемалҗан горкма, мен гайдып ятман… даңам атып гелйә…

Сайыл аялына шейле бир найынҗар бакяр, ол гыгырып-багырып аглап аялының аякларыны гуҗаклап хайсыдыр бир заманда эден бивепалыгыны айдып, гүнәсинден йүлүнҗек боляр, эмма горкяр... Язҗемал гөзлерини хөвлендирип горка-горка кресло чекилйәр…

Хоразлар узын узын гыгырышяр. Олар тисгинип гидйәр…

*　　　　　*　　　　　*

Сайыл дергазап. Ол алакчап гоңшусының өйүне баряр, өйден Шасолтан чыкяр. Сайылың кешбини гөрүп Шасолтан горкуп гидйәр. Сайыл:

- Бегхан ханы?

- Дүйн арчын Бегханы, Шамырады, Давуды Гызылкакдакы ерлери күлтелемәге уградыпдыр. Үчисем ене үч гүнден гелйәр!

Сайыл сүйем бармагыны гөге гөтерип,

- Алты гүнден үчүсиниңем үчи боля, он гүнден үчүсиниңем едиси боляр! – дийип, атылып гидйәр. Хайяды гөчүп зәхреси ярылан Шасолтан онуң ызындан середип ичине түйкүрйәр.

*　　　　　*　　　　　*

Эртеси гүнортан. Язҗемал гулагына телевизорың сес берижисини гейдирип креслода отурып телевизора томаша эдйәр. Узын гиҗе ятып билмедик Сайыл оклавы, гамчыны гуҗагына гысып меймирәп ятыр. Сайыл йылгыряр. Ол дүйш гөрйәр, дүйшүнде дүйнки вака гайталаняр:

Язҗемал орта асыр эртекилериндәки мелике ялы беземен гейинипдир. Башында жыгасы, үстүнде тенечириң ганаты ялы юкажык йүпекден эдилен овадан перенҗеси. Ол сүйнүп-

саркып, нәз-керешме билен мессан-мессан йөрәп гелйәр. Ол огрын-огрын гарап Сайылың җаныны алып баряр. Язҗемал овадан йылгырып:

- Мен саңа мынасыпмы?

- Ёк-эй, ёк! Сен хатда патышалара-да мынасып дәл!

Язҗемалың гахары гелйәр, ол түвелей ялы пырланып перенҗесиниң астындан ловурдадып гылыч чыкарып асмана гөтерйәр. Ол:

- Акмак! – дийип, саляр гылыҗы!

Диванда меймирәп ятан Сейил «вай!» - дийип, чиркин гыгырып, келлесини гуҗаклап гачып җайда айланып йөр. Язҗемал гулагындан сесбериҗини айырып:

- Айтмадыммы сен мелгуна өврүлйәң дийип! – адамсына гөркезмән йылгырып – Сайылханың-а болҗагы болайды өйдйән – диййәр – Ёк, мен сениң билен яшамага горкян! Горкян! – дийип, ол җайдан чыкҗак боляр. Сайыл ылгап барып онуң аякларыны гуҗаклап гойбермейәр. Язҗемал кейип эдип йылгыряр…

*　　　　　　*　　　　　　*

Шамырат, Бегхан, Давут бойы етен говачада бежерги гечип йөр. Өрән уллакан картада үч саны трактор үч саны янашып йүзүп йөрен гәмә меңзейәр. Шамырат алысдан гелйән Сайылың машыныны гөрйәр. Ол сигнал берип, ёлдашларына машыны гөркезйәр. Үчүсем трактордан дүшүп, голайдакы тутлы ябың ичине гирип букуляр.

Сайыл гелйәр. Ябың райшына чыкып тракторлары сынлаяр. Онуң достлары ёк. Ол яңадан машына мүнүп олара эмел салмагы мүвесса билйәр. Ол гидйәр. Үч дост япдан чыкып гүлүшйәрлер. Оларың бири тутда асылып гойлан сувлы мешиги алып сув ичйәр, ёлдашларына берйәр. Олар бир салым дынч алмага чөкйәр. Мирап етип гелйәр. Ол:

- Салавмалейким! Армавериң! – дийип еке-еке саламлашяр. Иң соңунда ол Бегханың голуны гысып сыпдырман:

- Доган, нәме гүнәм болса багышла, хайыш эдйән! Мен хов гарынҗалы ерден айланып гечип йөрен адам, гүнәми өтевер, Бегханҗан!

Шамырат билмедик болуп:

- Хә, Мирап, бейле нәме болды?

- Болан зат ёк-да, бир дүшүнишмезлик дийәймесең… - дийип, Мирап мешикден сув ичйәр.

Давут йылгырып:

- Мирап, Мирап, сенден адам болмаз! Бегхан урупдыр-да бирки шарпык, сырчаң сынямы?

Шамырат есер йылгыряр:

- Мирапда гүнә ёк! Бегханда-да гүнә ёк! Йөне оба «Кимиң аялы айданыны этмесе, Мирабы уруп аялының гөзүниң одуны алямыш!» - дийип геп яйрапдыр. Гөрениң Бегхан, бирки шарпык уруп, аялының зәхресини ярыпдыр!

Мирап гөзлерини хөвлендирйәр:

- Дур-ла, дур-ла, арада сен мен ёк, мени Базар гирденегем урҗак болдыла, йөне…

Шамырат гүлйәр:

- Сен бир гоч йигит, урланыңы билҗек дәл. Гой, йигитлер аялыңа сапак берсинлер-дә! Поссунлыны урсаң ялаңач горкар диймәндирлерми?

Олар гүрлешйәр. Голы бир гулач пилсапылы Сайыл тудуң аңырсындан чыкып Шамырадың депесинден гезейәр.

- Сен, сен, сен! – дийип үчүсиниң гөзи билен гөркезйәр. – Дүшүң өңүме, ёгсам ынха пачагыңызы пытрадян!

- Нирәк? – Давут мөлерип сораяр.

- Язҗемалың янына барып эден пыррылдыгыңызы айдып берерсиңиз!

Энчеме чаршенбәни башдан гечирен Шамырат йылгырып:

- Сайылҗан, шу гүн айың нәчеси?

- Биринҗи июль.

- Диймек, икимизиң җедел эделимиз бәри кырк гүн гечипдир! Инди маңа айт, хей кырк гүнүң ичинде Язҗемал еке гезек ах-вахлап, дәри-дерман ичдими?... Екеҗе гезек лукманың янына я дерманхана гитдими? Екеҗе гезек пылан ерде экстрасенс бар гидели дийип сени чыкдайҗа гойдумы?

Сайыл келлесинде пикир өвүрип башыны яйкаяр:

- Ол мени җынлырадып, дәлдиредип алып баряр!

Давут хонданбәрси болуп пелсепе сатяр:

- Аяллар барыбир ахыры аляр! Эйлә ятсаңам аляр, бейлә ятсаңам!...

- Мени җынлырадяр ол харам! Дәлдиредйәр!

Шамырат есер йылгыряр:

- Язҗемал өңки ялы өңүнде шуррук чорба гойян дәлдир! Үч вагтына иң говы нахарлары биширип берйәми? Берйәндир! Хемише тәмиз гейип, ювунып ардынып йөрми? Йөрендир! Себәби онуң гөвнүне «Сайылҗаның угруна средеәймесем, бир ганҗык элимден какып гидәймесин» диен иңкис билен мелгун гирендир!... Озал ол өйүң хемме ишини эдип йөрениң үчин саңа гул ялы середйәрди, инди ол сениң бегдигиңе, сениң угруңда көкенек болмаса, сенден дынаймагың дашда дәлдигине кемсиз ынанды… Гардашым, сен азаҗык чыда, сабыр эйле! Магтымгулы атамыз «Сабыр учмахың ачарыдыр!» дийийәндир!

Сайыл таягы ашак гойберип, оңа эллерини дирәп хашлаяр…

*   *   *

Агшамлык. Шамырат, Давут, Мирап, Бегхан дагы далбарың ашагындакы тапчанда чайлап отыр. Язҗемал газ башында какмач эдип отыр, палав бугуна гойлупдыр. Ол меҗимәни долдурып дүрли салатлары гетирйәр. Сайыл салатлары ерлешдирйәр. Шамырат йылгырып:

- Язҗемал, Рач Гапурларың сеси чыкямы?

Язҗемал йылгырып, ювашҗа:

- Ниҗе вагтдан бәри гиҗе-гүндиз гүмпиде гүмпи, дампыда-дампы саз чалып бизар петеңимизи чыкарярды. Худай диен еримиз бардыр-да, ики хепдеден бәри Рач Гапур чалса-да, айдым айтса-да өйлеринде айдяр!

- Миннети Шамыратдан чекибер, еңңеҗан! Хах-хах-ха!

Язҗемал йылгырып ашхана гирйәр. Сайыл:

- Сенем минети Шамыратдан чекибер! Өйленен тоюңдан бәри бир бада үч нахары өңүнде гоюпмыды гелнеҗем? – Сайыл йылгырып келлесини ыраяр – Ханха, газың үстүнде дөрт нахар! Бол, бол Сайыл бег бол!

Отуранлар гүлүшйәрлер. Язҗемал какмаҗы гетирйәр…